

otázky a odpovědi - Turów

k tiskové konferenci 24.7.

Obstála Dohoda po roce a půl fungování?

Ano, Dohoda mezi vládou České republiky a Polské republiky přinesla praktické a hmatatelné benefity pro lokality postižené činností dolu Turów a pro jejich obyvatele.

Polsko se zavázalo k vybudování a přijetí řady ochranných opatření minimalizujících negativní vlivy těžby na naše území a obyvatele, mimo jiné k dostavbě a plné funkčnosti podzemní bariéry, která by měla zabránit dalšímu odtoku podzemní vody z českého území, ke stavbě zemního valu, který má částečně chránit obyvatele nejbližších obcí před hlukem a prachem, a především zastíní pohled na důl Turów a přinese tisíce nových stromů, či k přijetí opatření ke zlepšení ovzduší v dotčeném regionu.

Do doby ukončení těžební činnosti bude také fungovat Fond malých projektů, jehož prostřednictvím budou financovány místní a regionální projekty v oblasti životního prostředí.

Česko podpisem Dohody získalo rovněž možnosti a mechanismy pro efektivní kontrolování vlivů těžby na životní prostředí a vůbec poprvé v historii těžby má přístup ke všem relevantním datům týkajícím se těžební činnosti, takže může daleko dříve a lépe reagovat, pokud se objeví problém.

Součástí Dohody jsou i finanční kompenzace ve výši 45 milionů eur. Na základě Dohody Liberecký kraj obdržel částku ve výši 35 milionů eur na zajištění náhradních zdrojů pitné vody pro obyvatele regionu a 10 milionů eur obdrželo MŽP na zajištění monitoringu životního prostředí souvisejícího s činností na dole Turów. Z těchto prostředků MŽP financuje monitoring podzemní vody, hluku a ovzduší. Dosavadní výsledky měření ukazují, že vliv dolu na obyvatele a krajinu je zejména co se týče hluku nepopíratelný, ale stále v limitech českých zákonů.

Funguje podzemní bariéra po roce pilotního fungování?

V červnu 2022 byla dokončena výstavba podzemní těsnící bariéry, která je klíčovým ochranným opatřením zamezujícím odtoku podzemní vody z území ČR. V červnu 2023 bylo ukončeno roční testování. U podzemní bariéry se hodnotí dvě kritéria: propustnost podzemní bariéry a změna hladiny podzemní vody. Polská strana zaslala vyhodnocení funkčnosti podzemní bariéry po dvanáctiměsíčním monitoringu hladin podzemní vody dne 29. června 2023.

Následně se sešla expertní pracovní skupina hydrogeologů v čele s ČGS

(https://www.mzp.cz/cz/news_20230425-Experti-proveri-funkcnost-turowske-podzemni-bariery-Ministr-Hladik-dnes-jednal-s-libereckym-hejtmanem-Putou), kteří potvrdili, že bariéra lze považovat za funkční.

Data ukázala, že bariéra funguje a hladiny podzemní vody v blízkosti bariéry stoupají. Zda se pozitivní vliv podzemní těsnící bariéry projeví i na českém území musí prokázat aktualizovaný hydrogeologický model a pokračující monitoring hladin podzemní vody. Nárůst hladiny podzemní vody bude pozvolný a na české straně se projeví se zpožděním.

Expertní skupina se shodla, že:

- U všech čtyř vrtů (HPp-23/56, HS-350, HPp-27/51 bis a HPp-29/49,5), které jsou uvedeny v Dohodě k posuzování funkčnosti podzemní těsnicí bariéry (čl. 3 odst. 6), hladina podzemní vody roste, a to o 0,63 až 4,17 metrů za období duben 2022 až červen 2023.
- Hydrodynamické testy ukázaly, že podzemní těsnicí bariéra splňuje míru nepropustnosti uvedenou v Dohodě (čl. 3 odst. 7).
- Podzemní těsnicí bariéra v realizovaném rozsahu lze podle parametrů v Dohodě (čl. 3 odst. 6 a 7) považovat za funkční.
- Růst hladiny podzemní vody byl zjištěn i ve třech vrtech ve vzdálenosti 400 - 850 metrů na nátokové straně podzemní těsnicí bariéry směrem od dolu na jih k české hranici.
- Na vzdálenějších vrtech v zatěsněném středním kolektoru na polském a českém území hladiny podzemní vody nadále klesají a dosahují historického minima. Pozitivní vliv podzemní bariéry se zde zatím neprojevil. Na českém území by se měl pozitivní vliv podzemní stěny projevit nejdříve na vrtech dokumentujících zatěsněný střední kolektor Mw.
- Zda a v jakém časovém horizontu se pozitivní vliv podzemní těsnicí bariéry projeví i v jejím širším okolí na českém území, je nezbytné prokázat hydrogeologickým modelem a pokračujícím monitoringem hladin podzemní vody.

Znamená to, že je tedy bariéra plně funkční a na české straně začne voda stoupat?

- Zda a v jakém časovém horizontu se pozitivní vliv podzemní těsnicí bariéry projeví i v jejím širším okolí na českém území, je nezbytné prokázat hydrogeologickým modelem a pokračujícím monitoringem hladin podzemní vody.
- Vytvoření takového modelu bylo dolu Turów (firma PGE GiEK SA) uloženo v podmínkách ochrany životního prostředí pro záměr spočívající v pokračování těžby (dokument č.j. WOOŚ.4235.1.2015.53 ze dne 21.1.2020).
- Model musí polská strana předložit Regionálnímu řediteli ochrany životního prostředí ve Vratislavi a jeho prostřednictvím české straně ve lhůtě do dvou let od doby výstavby podzemní těsnicí bariéry, tj. do 30.6.2024.

Využívá Liberecký kraj peníze z Dohody na vodní projekty?

Ano, již začala rekonstrukce úpravní vody Machníně, která je spolu s revitalizací zdrojů vody první ze čtyř investičních projektů oblastech Hrádecka a Chrastavska v Libereckém kraji.

Díky investici dojde k revitalizaci 5 zdrojů vody (4 vrty, 1 gravitace) v prameništi Machnín a rekonstrukci úpravní vody Machnín. Budou zrekonstruovány objekty podzemních vrtů, příjezdová komunikace a vystavěno oplocení v nové trase. Budou vybudovány nové přírodní řady surové vody do areálu ÚV a napájecí a ovládací kabelové trasy k vrtům. Rekonstrukce úpravní pomůže dodávkám pitné vody do nových vodovodů ve Václavících a Horním Vítkově a zároveň posílí zdroj vody pro Hrádek nad Nisou.

Z 35 milionů eur, které přinesla Libereckému kraji Dohoda o Turówu, bude kromě rekonstrukce úpravní vody v Machníně také například zvýšena kapacita chrastavského vodojemu Svatý Ján a dále vybudovány vodovody mezi Hrádkem nad Nisou a Václavicemi a z Chrastavy do Horního Vítkova.

Probíhají české kontroly přímo v dole Turów?

Ano, od podpisu Dohody vykonala ČGS již šest hodnotících misí v dole Turów. Poslední proběhla minulý týden (19.7.2023). <http://www.geology.cz/extranet/vav/prirodni-zdroje/podzemni-vody/turow>

Jak funguje Fond malých projektů?

V roce 2022 vznikl v rámci Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa Fond malých projektů, jehož prostřednictvím budou financovány místní a regionální projekty v oblasti životního prostředí na území ČR i Polska, do kterého obě země pravidelně přispívají. O financování můžou žádat subjekty z obou států.

Dne 5. června 2023 schválila komise fondu realizaci šesti malých projektů s celkovými výdaji 932 tis. eur a celkovou dotací 350 tis. eur. Záloha na realizaci projektu činí 75 % z požadované částky dotace. Seznam projektů a podpořených žadatelů naleznete zde: https://ern.cz/files2/fmpturow/1-vyzva_podporene_projekty.pdf

Dne 9. června 2023 byla vyhlášena II. výzva pro předkládání žádostí. Žádosti je možné předkládat od 9.7.2023 do 5.9.2023 a předložené projekty budou schváleny do konce roku 2023 tak, aby byla možná jejich realizace od začátku stavební sezony v roce 2024. Alokace výzvy je bezmála 600 tis eur (599.614,62 eur). Výše podpory činí maximálně 80 % celkových způsobilých výdajů a vlastní příspěvek činí minimálně 20 % celkových způsobilých výdajů.

Podporovány jsou především tyto činnosti:

- obnova nebo tvorba vodních prvků, jako jsou mokřady, tůňe, malé vodní nádrže, rašeliniště apod. za účelem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity
- opatření na podporu akumulace, zasakování a výparu neznečištěných srážkových vod v urbanizovaných územích a jejich dalšího využití (např. zasakování dešťové vody ze střech stávajících staveb a komunikací, tvorba umělých mokřadů, vegetačních střech / fasád, vodě propustné zpevněné plochy parkovišť, cest, chodníků).
- tvorba nebo obnova ekostabilizačních prvků v krajině, např. remízy, aleje, sady, meze, zasakovací pásy, mělké příkopy atd. s podporou původních dřevin.
- opatření přispívající ke zlepšování přirozených funkcí vodních toků a niv
- výstavba, rekonstrukce, revitalizace cyklostezek se speciální úpravou (vodě prostupný povrch atd.) s výsadbou doprovodné zeleně
- opatření na předcházení povodním a záplavám přírodě blízkým způsobem
- ochrana přírodních památek (např. přírodní rezervace, evropsky významné lokality, památné stromy)

Kdy bude hotový zemní val?

Zemní val má částečně zabránit některým negativním vlivům dolu na příhraniční oblasti a zejména vylepší vizuální vjem při pohledu směrem k těžební jámě, kterou zastíní. Součástí vybudování zemního valu bude také výsadba několika tisíc listnatých a jehličnatých stromů i křovinatého podrostu. S

projektovou dokumentací k zemnímu valu měli občané možnost se seznámit při projednávání záměru 11. srpna 2022 v Uhelné, ČR následně k návrhu projektové dokumentace zaslala Polsku připomínky, které je zohlednilo.

Výstavba valu již začala, předpokládaná doba výstavby činí 4 až 7 měsíců, následná výsadba stromů zabere zhruba 3 až 5 měsíců. Hotovo by tedy mělo být zhruba v červnu 2024. Dokončení stavby zemního valu je také jednou z podmínek ČR pro přibližování těžby ke státním hranicím s ČR.

Jak je to s měřením hluku z dolu?

Polsko na základě Dohody zajistilo kontinuální měření, které slouží ke zpřesnění monitoringu hluku na českém území. Měření ukázalo, že mezi roky 2020 a 2021 došlo k mírnému snížení dlouhodobé hlukové zátěže. V roce 2022 bylo během pěti kol měření, trvajících téměř 50 nocí, naměřena dvě překročení českých hygienických hodnot pro noční dobu o dobu jedné hodiny (nepřekračující však polské limity, které jsou o něco méně přísné). ČR na problém upozornila a polská strana přijala opatření ke snížení hlukové zátěže. Pro českou stranu je klíčová zejména dlouhodobá expozice hlukem, která nepřekračuje hlukové limity.

Z výsledků prvního měření v roce 2023 vyplývá, že po vyloučení rušivých vlivů nedošlo v průběhu měření v dotčeném území k překračování mezní hodnoty pro celonoční hlukovou zátěž (40 dB).

Na vybraných měřicích místech zároveň proběhlo (ve dnech 19. - 26. 6. 2023) druhé letošní měření hluku, během kterého nebylo zjištěno překročení žádných hlukových limitů.

Od roku 2023 převzala obsluhu technického místa měření plně polská strana, která zde zajišťuje kontinuální nepřetržitý monitoring, přičemž česká strana (NRL) má online přístup k naměřeným datům.

Jak je to s ochranou ovzduší?

Od roku 2023 probíhá online přenos dat z automatických monitorovacích stanic pro měření znečištění ovzduší, umístěných na polském území severně a jižně od dolu. Za účelem sledování vlivu provozu dolu Turów na kvalitu ovzduší v České republice byly nainstalovány také dvě automatické stanice pro monitorování znečištění ovzduší na území České republiky, které měří částice PM10 a PM2,5, rychlost a směr větru, teplotu a vlhkost.

Monitoring na českém území zajišťuje Český hydrometeorologický ústav a dosavadní výsledky ukazují, že jsou dodržovány všechny sledované imisní limity pro ochranu lidského zdraví, které stanovuje zákon o ochraně ovzduší. Obdrželi jsme rovněž informace o protiprašných opatřeních v dole Turów a vstupní data pro výpočty rozptylové studie uvedené ve zprávě o posouzení vlivů na ŽP, které jsou předmětem další odborné analýzy.

Řeší se také světlené znečištění z dolu?

V oblasti omezení světelných emisí dolu provedla polská strana v roce 2022 audit, na základě, kterého byly provedeny počáteční úpravy osvětlení základních strojů a přidány funkce vypínání reflektorů na stožárech v době, kdy se stroje nepoužívají. I nadále dochází k zavádění nejlepších možných technických řešení v souladu s provedeným auditem, jako je výměna starých světelných zdrojů na nové směrové (LED).

Probíhají jednání společné komise?

První zasedání společné komise se uskutečnilo 13. 6. 2022 za účasti ministryně ŽP ČR Anny Hubáčkové a ministryně klimatu a životního prostředí Polska Anny Moskwové. V komisi zasedli hejtman Libereckého kraje, maršálek Dolnoslezského vojvodství, zástupci samospráv a oba zmocněnci pro naplňování Dohody. Na historicky prvním zasedání Společné komise byly představeny první obrysy Fondu malých projektů a obě strany představily dosud splněné úkoly, které jim Dohoda ukládá. Na zasedání se vedla i debata o Strategii spravedlivé transformace regionu. Druhé zasedání Společné komise proběhlo 22. června 2023 opět za účasti představitelů MŽP, Libereckého kraje i Dolnoslezského vojvodství. Obsahem setkání bylo společné zhodnocení dosavadního plnění Dohody, postup ve Fondu malých projektů, představení projektů vodního hospodářství v Libereckém kraji atd.

Neziskové organizace upozorňují na to, že česká strana nezveřejňuje všechna data ohledně dolu Turów. Proč? Jak je to daty?

Všechny dostupné informace, které Ministerstvo životního prostředí (MŽP) získává od polské strany díky loni uzavřené mezivládní Dohodě u dolu Turów, poskytuje transparentně a podle zákona veřejnosti. Dohoda slouží k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole. MŽP postupuje v případě zveřejňování informací přesně v souladu se zákony ČR. Pokud obdrží žádosti o poskytnutí informací týkající se předaných dokumentů, vždy v souladu se zákonem zveřejní všechny informace, které mu české právo zveřejnit umožňuje. https://www.mzp.cz/cz/news_20230313-Ministerstvo-zivotniho-prostredi-pravidelne-zverejnuje-informace-z-Dohody-o-dole-Turow